

JÓKAI MÓR

AZ ARANYEMBER

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ, KECSKEMÉT

1967-68

UTÓHANGOK

az „ARANYEMBER”-hez

Be kell vallanom, hogy nekem magamnak ez a legkedvesebb regényem. Az olvasóközönségnél is ez van legjobban elterjedve: ezt fordították le a legtöbb nyelvre; angolul két kiadásban is megjelent. Színdarabot is írtam belőle s ez az egyetlen színművem, mely húsz éven át fenntartotta magát. De egyéb is van, amiért szeretem ezt a művemet. Ennek alakjai mind olyan jó ismerőseim nekem: ki korábbrul, ki későbbbrül.

Rokonságomnál fogva nagy összeköttetéssel bírtam. A Jókai családnak a birtokviszonyait a múlt századnak az elején külön törvénycikk rendezte, deputációt küldve ki annak a Maholányi bárókkal folytatott perében az eldöntésre. Egyszer megkérdeztem a Károly bátyámtól, aki maga egy élő krónika, hogyan történhetett az, hogy amíg a dédapáink olyan nagy urak voltak, mink már, az apánkon elkezdve, olyan kis urakká lettünk, akik munkájuk után élnek?

A bátyám aztán megmagyarázta.

— Megvan az a nagy birtok most is. Vedd kezébe a krétát és számíts utána. A szépapánknak volt egy fia és öt leánya.

Az öt leánynak a virtualitását felvásárolta a híres pécsi püspök, aki szintén családunkhoz tartozott, s az iskolákra, jótékony alapítványokra fordította. Nagypánk már csak egyhated részt örökölt. Annak megint volt két fia és két leánya. És így édesapánkra már csak egyhuszonnegyed része jutott az ősi birtoknak. Mi pedig hárman vagyunk testvérek: mindegyikünkre jutott az ősbirtokból egyhetvened rész. Azt megkapod: most is megvan nálad.

Az anyai ágról való dédapám már nem volt olyan gazdag: de annál híresebb: ő volt II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek titkoka, Pulay, ki a külhatalmasságokkal fenntartá az összeköttetést a fejedelem részéről.

De nagyanyai ágról ismét egy nagyvonalú családból volt közös eredetünk: a Szűcsökéből. Szűcs Lajosné még a hetvenes években mindenkitől ismert alakja volt a budapesti társaságnak. Nagy háza volt a Múzeum körúton, villája Balatonfüreden: az idény alatt minden este ott lehetett látni a Nemzeti Színházban, szögletpályában. Jótékonyágáról beszélt minden közintézet. Szép öregasszony volt.

Én is kaptam tőle valamit: ennek a regénynek az alapeszméjét.

Egy délután összehozott velem a véletlen. Együtt utaztunk át a Kisfaludy-gözsön Balatonfüredről Siófokig. A feleútban kegyetlen nagy vihar fogta elő a hajót, a veszedelmes Bakony szele egyszerre háborgó tengert alapított a kedves tóbul: az utazók férfiak, nője, mind tengeri betegséget kapott, s menekült a kabinokba. Csak mi ketten: nagynéném és én maradtunk a fődélzeten, föl sem véve az egész hajótáncoltató zivatart.

– Csak fenntartja mibennünk az erejét az ősi Szűcs vér – mondá nagynéném, ki maga is Szűcs családból született: nagyanyámnak nővére volt; férje után lett gazdag.

S azután odaültetett maga mellé, s azalatt, amíg a hullám dobálta a hajót, hogy annak az egyik lapátkereke folyást a levegőben kalimpált, elregélte nekem azt a történetet, ami „Az aranyember” regényemnek a végét képezi, a fiatal özvegy, annak a vőlegénye, a katonatiszt, társalkodónője, a tiszt korábbi kedvese és annak az anyja között, kiket ő mind személyesen ismert. Ez volt az alapeszme, a végkatasztrófa, amire aztán nekem a megelőző történetet, mely e végzethez elvezet, hozzá kell építenem, s a szereplő alakokat, helyzeteket mind összeválogatnom: hihetővé tennem. De azok az alakok és helyzetek mind megvoltak valósággal.

A „Senki szigetének” a létezéséről pedig Frivaldszky Imre nagynevű természettudósunk által értesültem, s az a hatvanas években még a maga kivételes állapotában megvolt, mint egy se Magyar-, se Törökországhoz nem tartozó új alkotású terület.

Ennyit jónak láttam elmondani.

Dr. Jókai Mór

Jókai Mór

AZ ARANYEMBER

Máig a legnépszerűbb író Magyarországon. Évente több száz ezer példányban jelennek meg művei. A leghálásabb filmtémák közé tartozik: legalább minden kétévben készül egy-egy Jókai-film.

A színpad sem tudott ellenállni a regényíró varázsának.

Egyik első és egyben legsikeresebb átdolgozója Hevesi Sándor volt, a XX. század legjelentősebb színházi szakembere, rendezője és elméleti írója.

Azt mondják: elmúlt a romantika ideje, megavult, megszűnt a képzelet, illetve egy romantikus képzeletét is messze meghaladó csodákra képes a modern tudomány, a modern ember.

Ebből annak kéne következnie, hogy legfeljebb csak mosolyogni tudunk a Jókai-hősök állítólagos „hőfehérségén” és „koromfeketességén”, a makulátlan Grál-lovagokon és alattomos Sátánokon.

Mindebből azonban nem ez következett: a nagy érzelmek és nagy szenvedélyek átélésére, felcsiholására alkalmatlan korban nincs nagyobb szomjúság, mint a tisztaságra és az igazság győzelmére vágyakozó szív, képzelet szomjúsága.

Ezért támad most fel Tímár Mihály is, az Aranyember. Hogy kalandos sorsa láttán valami felpattanjon bennünk: a látszólagos közöny, hideg racionalizmus zárja.

Feltámad, hogy izgulni, örülni, dühöngeni és sírni tudjunk. Olyan őszintén, mint a gyerek.

Ifjúsági író lett Jókaiából? Nem. Egy lángelmét félreállíthat a divat, de lényegétől: zsenialitásától nem foszthatja meg.

Tímár Mihály, Noémi, Athalie, Timea, Krisztyán Tódor és a többiek a színpadon is élnek, életképesek: egy látszólag letűnt világ támad fel alakjukban s párviadalaikon keresztül újra leigáz regényes, romantikus csodáival.

Osztoivits Levente

Tulajdonképpen nem a stílus, a megjelentetési formák képezték a színészekkel folytatott viták alapját. Más volt itt a főgond. A korszerűség ott, ahol nem a mű maga sugallja so-raiból az absztrahált jelzéseket, a félig kimondott, máshol továbbhőmpölygő gondolatokat. Itt mindent a legmagasabb hőfokon kimondanak és el is várják a hasonló hőfokú ellenhatást.

Minden cselekmény következményét már látjuk is. Összeomlások és győzelmek szemünk láttára történnek. Rossz vagy jó cselekedetek büntetését, jutalmát személyes részvételünkkel osztják. Részesei vagyunk egy játéknak, melynek végkicsengését mi magunk szeretnők meghatározni.

Ha előadásunk a jó és rossz miértjeit személyes élménnyé tudja szélesíteni: korszerűen játszottuk el a magyar iradalom e remekének dramatizált változatát.

Margitta Gábor
rendező

Márton Aladár
jelmeztervező

Borcsa István
díszlettervező

Márkus Emília – Noémi
Aranymember
Nemzeti Színház 1884. december 3.

AZ ARANYEMBER

Színmű 4 felvonásban

JÓKAI MÓR

regényéből írták:

Faragó György és Kárpáthy Gyula

S z e r e p l ők :

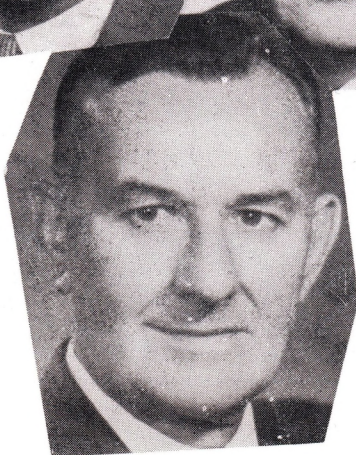
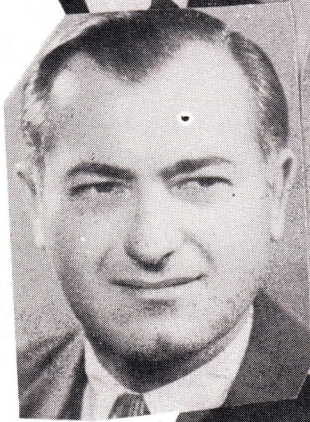
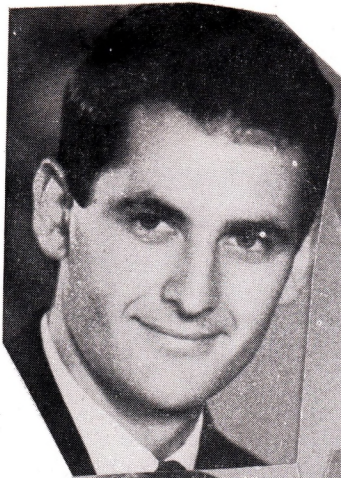
Tímár Mihály	Fekete Tibor Jászai-díjas
Ali Csorbadzsi	Gyulai Antal
Timea, a leánya	Moér Mariann
Kanizsa, tiszt	Forró Pál
Teréza	Mojzes Mária
Noémi, a leánya	Szabó Tünde
Brazovics Athanász	Jánoky Sándor Jászai-díjas
Zsófi, a felesége	Borbíró Andrea
Athalia, a leánya	Dévay Camilla
Krisztyán Tódor	Piróth Gyula
Fabula, kormányos	Budai László
Galambos, halász	Radó Béla

Díszlettervező: **Borcsa István**

Jelmeztervező: **Márton Aladár**

Rendező: MARGITTA GÁBOR

MŰSORNAPTÁR

Április 5-én pénteken este 7 órakor	Katona-bérlet
Április 6-án szombaton este 7 órakor	Csontos-bérlet
Április 7-én vasárnap du. 3 órakor	Tsz. és nyugdíjas bérlet
Április 7-én vasárnap este 7 órakor	Madách-bérlet
Április 8-án hétfőn	Szünnap
Április 9-én kedden este 7 órakor	Somlay-bérlet
Április 10-én szerdán este 7 órakor	Bajor-bérlet
Április 11-én csütörtökön este 7 órakor	Déryné-bérlet
Április 12-én pénteken este 7 órakor	Blaha-bérlet
Április 13-án szombaton este 7 órakor	Jászai-bérlet
Április 14-én vasárnap du. 3 órakor	Rigó Jancsi
Április 14-én vasárnap este 7 órakor	Rigó Jancsi
Április 15-én hétfőn du. 3 órakor	Bérletszünet
Április 15-én hétfőn este 7 órakor	Bérletszünet
Április 16-án kedden	Szünnap
Április 17-én szerdán du. 3 órakor	Ifjúsági B-bérlet
Április 17-én szerdán este 7 órakor	Az Állami Biztosító elő- adása. Minden jegy elkelt
Április 18-án csütörtökön este 7 órakor	Arany-bérlet
Április 19-én pénteken du. 3 órakor	Ifjúsági C-bérlet
Április 20-án szombaton este 7 órakor	Berky-bérlet
Április 21-én vasárnap du. 3 órakor	Móra-bérlet
Április 21-én vasárnap este 7 órakor	Bérletszünet
Április 22-én hétfőn	Szünnap
Április 23-án kedden du. 3 órakor	Ifjúsági A-bérlet

Április 24-én szerdán

Április 25-én csütörtökön

Április 26-án pénteken

Az Egyszál magam produkció,
budapesti vendéjátéka miatt
nincs előadás.

Április 27-én szombaton este 7 órakor

A KAKTUSZ VIRÁGA

Katona-bérlet

Borcsa István színpadképe

Előkészületben:

Barillet—Grédy

A
KAKTUSZ
VIRÁGA

Zenés komédia

Ára: 3,— Ft